

Орест Наливайко, аспірант
Національний університет «Львівська Політехніка», м. Львів

МЕТОДИКА ОЦІНКИ ПОПУЛЯРНОСТІ КНИГ У БІБЛІОТЕЧНИХ ФОНДАХ

Анотація. Розглянуто підходи до розробки методики оцінювання популярності книг у бібліотечних фондах з урахуванням сучасних викликів та цифрової трансформації. Запропоновано використання кількісних показників з автоматизованих бібліотечних систем у поєднанні з користувацьким досвідом. Такий підхід дає змогу об'єктивно визначати попит на видання, оптимізувати процес комплектування фонду та формувати стратегії його розвитку відповідно до актуальних інформаційних потреб користувачів.

Ключові слова: бібліотечні фонди, популярність книг, методика оцінки, автоматизовані бібліотечні системи, користувацький досвід, інформаційні потреби.

У сучасних умовах цифрової трансформації та динамічних змін у сфері інформаційних потреб користувачів питання ефективного управління бібліотечними фондами набуває особливої актуальності. Одним із ключових аспектів цього процесу є визначення популярності окремих видань, що дає можливість забезпечити збалансоване формування фондів, оптимізувати процеси комплектування та краще задовольняти запити читацької аудиторії. У зв'язку з цим виникає необхідність у методиці оцінювання популярності книг, яка поєднує кількісні показники, доступні через автоматизовані бібліотечні системи, з елементами користувацького досвіду. Такий підхід сприятиме ухваленню стратегічних рішень щодо розвитку бібліотечних колекцій в умовах сучасних викликів.

Розробка ефективної методики неможлива без опори на емпіричні дані, що фіксують взаємодію користувачів із бібліотечним фондом. Автоматизовані бібліотечні системи можуть забезпечувати кількісні дані, а саме такі показники, які необхідні для аналізу стану та змін у бібліотечному фонді:

1) показники кількості й фізичної цілісності фонду – свідчать про поточний стан і складові елементи бібліотечного фонду. Прикладами можуть бути сукупна кількість документів у фонді, число книг, тимчасово вилучених із користування для відновлення, число вилучених або втрачених примірників;

2) показники попиту – свідчать про інтенсивність користування фондом і читацьку активність. Це сумарна кількість документів, виданих користувачам, кількість виданих примірників у визначений проміжок часу, кількість активних та неактивних користувачів;

3) показники темпів поповнення та оновлення фондів. Це зміни кількісного складу бібліотечного фонду;

4) показники ефективності та співвідношень – свідчать про ефективність використання ресурсу щодо розміру та доступності. Прикладами можуть бути

співвідношення користувачів до кількості одиниць фонду, середня кількість видань, отриманих одним користувачем.

Науковці зазначають, що ці індикатори можуть слугувати основою для підготовки річної та аудиторської звітності, стратегічного аналізу, оцінки ефективності фонду, а також ухвалення рішень щодо його оновлення чи оптимізації[1].

Оцінювання бібліотечних колекцій неможливе без урахування користувацького досвіду, що є одним із ключових чинників аналізу. У наукових джерелах наголошується на доцільності узагальнення критеріїв, сформульованих самими користувачами[2]. Серед найвагоміших для оцінки цифрових бібліотек виділяють такі:

- зручність доступу до колекцій;
- змістова якість фондів;
- рівень обслуговування;
- технічна ефективність системи;
- наявність зворотного зв'язку з користувачами.

Для оцінювання фондів цифрових бібліотек науковці рекомендують застосовувати індекси різноманітності, зокрема індекс Шеннона, як засіб аналізу диверсифікації змісту та метаданих бібліотечних колекцій. Дана модель дає змогу розраховувати асимптотичне значення лексичної різноманітності, яке, на відміну від традиційних методів, забезпечує більш стабільні результати, особливо у випадках обмеженого обсягу текстових даних. Крім того, результати досліджень демонструють можливість застосування цієї моделі для аналізу тематичної спеціалізації фондів і еволюції цифрової бібліотеки в часі, а також для оцінювання варіативності використання тегів у зв'язаних відкритих даних. Такий підхід забезпечує надійніший інструмент для вимірювання інтелектуального охоплення та семантичної складності цифрових колекцій[3].

Висновки. Розробка та впровадження методики оцінки популярності книг у бібліотечних фондах є важливим інструментом для вдосконалення управління інформаційними ресурсами. Поєднання емпіричних даних про використання бібліотечного фонду, показників читацької активності та елементів користувацького оцінювання дає можливість не лише об'єктивно визначати популярність видань, а й виявляти прогалини у комплектуванні та адаптувати фонди до змін інформаційного попиту.

Урахування таких показників сприяє підвищенню ефективності функціонування бібліотек, посиленню їх ролі як центрів доступу до знань та забезпеченню сталого розвитку бібліотечної справи в умовах цифрової епохи.

Список використаних джерел

1. Bakar Q. A. A. Implementation of a Library Management System in a Malaysian Law Firm Library. *International Journal of Legal Information*. 2024. Vol. 52, № 3. P. 212–221.
2. Xie H. Evaluation of digital libraries: Criteria and problems from users' perspectives. *Library, Information Science Research*. 2006. Vol. 28, № 3. P. 433–452.
3. Carrasco R. C., Candela G., Marco-Such M. Measuring the diversity of data and metadata in digital libraries. *International Journal on Digital Libraries*. 2025. Vol. 26, № 1. P. 5.

УДК: 024:324.15 (477.7)

Антон Ніколайчук, аспірант

Київський національний університет культури і мистецтв, м. Київ

БІБЛІОХАБ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ФОРМАТ ПУБЛІЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ В УКРАЇНІ

Анотація. Розглянуто особливості бібліохабу як інноваційного формату сучасного бібліотечного простору України. Уточнено поняття «бібліохаб» і запропоновано його визначення в контексті модернізації простору публічних бібліотек України. Виявлено основні характеристики бібліохабів.

Ключові слова: бібліохаб, публічні бібліотеки, бібліотечний простір, інноваційні технології, інклюзивність, дозвілєва діяльність.

На сучасному етапі застаріла форма організації бібліотечного простору не ефективна. Традиційні бібліотечні простори зберігають жорсткі соціальні межі і не надають можливості мультимодального отримання інформації, повноцінного спілкування, обміну досвідом, проведення дозвілєвих заходів та відпочинку. Отже, модернізація публічних бібліотек України, що в 2000-ті рр. – першій половині 2010-х рр., була спрямована в першу чергу на цифровізацію, наразі спрямована на трансформацію бібліотечного простору і надання відвідувачам можливості реалізувати власні запити.

Сучасний розвиток діяльності публічних бібліотек України пов'язаний із розширенням функцій: окрім збирання друкованих і рукописних матеріалів, їх опрацювання та показу у каталогах, організації їхнього збереження та забезпечення доступу до них відвідувачів, а також надання місця для роботи та навчання, обробки необхідної інформації, читання як культурно-дозвілєвої діяльності та ін., з метою залучення потенційних відвідувачів, бібліотеки пропонують нові, додаткові послуги, що приводить до поступової модернізації самого бібліотечного простору. Основними причинами цього є тенденції розвитку сучасного суспільства,